

<https://doi.org/10.15407/ukrmova2024.04.097>
УДК 811.161.2'373.45.613

О.Є. ГОРДІЄНКО, аспірант відділу граматики та наукової термінології
Інститут української мови НАН України
вул. Михайла Грушевського, 4, м. Київ, 01001
E-mail: lesiahordiienko@gmail.com
<https://orcid.org/0009-0003-9310-0667>

ФОНЕТИКО-ГРАФІЧНЕ ОСВОЄННЯ ТА ПРАВОПИС НОВІТНІХ ЗАПОЗИЧЕНЬ У СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ КОМУНІКАТИВНОМУ ПРОСТОРИ

У статті досліджено проблеми у фонетичному освоєнні новітніх іношомовних лексем, що входять або вже ввійшли до українського комунікативного простору. З'ясовано причини їх непослідовного передавання в засобах масової комунікації. Подано ті приголосні і голосні звуки, дифтонги англійської мови, які в сучасному українському масмедійному дискурсі неправильно чи непослідовно адаптують до норм української ортографії та ортоєпії. Відзначено поки що обмеженість правильного передавання новітніх запозичень в українських засобах масової комунікації, що відповідає нормам чинного українського правопису.

Ключові слова: новітні запозичення, англізми, фонетичне освоєння, транслітерація, транскрибування, фонетична норма.

В останні десятиріччя глобальний технічний прогрес, розвиток міжнародних комунікацій, динамічна цифровізація, вплив західної культури спричиняють активне використання іношомовних слів, насамперед англізмів, у різних сферах суспільно-політичного, економічного, наукового та культурного життя. Таке поширення характерне для більшості сучасних мов, зокрема й української.

Найвиразніше та найоперативніше відбиває динаміку в лексико-семантичній системі української мови публіцистичний стиль. Саме в ньому під впливом зовнішніх та внутрішніх чинників найчіткіше зафіксовано засво-

Цитування: Гордієнко О.Є. (2024). Фонетико-графічне освоєння та правопис новітніх запозичень у сучасному українському комунікативному просторі. *Українська мова*, 4(92), 97–108. <https://doi.org/10.15407/ukrmova2024.04.097>

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2024. Статтю опубліковано на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

ення чужомовних лексем, продемонстровано відповідність або невідповідність їх нормам української ортографії, особливостям звукового ладу та словотвірним традиціям.

Проте нинішнє надмірне використання англізмів породжує хаотичну, непослідовну адаптацію їх до фонетичних норм української літературної мови.

Проблеми доцільності лексичних запозичень, правильності їх фонетичного, словотвірного та морфологічного освоєння в українській літературній мові в різні періоди досліджували А.Г. Гудманян (Гудманян, 1999а; Гудманян, 1999б), Д.В. Мазурик (Мазурик, 2002), О.А. Стишов (Стишов, 2003), Л.М. Архипенко (Архипенко, 2005), В.М. Фурса (Фурса, 2005), Н.Ф. Клименко, Є.А. Карпіловська, Л.П. Кислюк (Клименко, Карпіловська, Кислюк, 2008), К.Г. Городенська (Городенська, 2009; Городенська, 2011), Т.М. Рудакова (Рудакова, 2013), В.П. Сімонок (Сімонок, 2016), Г.А. Сергеева (Сергеева, 2015), Н.В. Скибицька (Скибицька, 2014) та інші лінгвісти.

Під час фонетико-графічного пристосування не властиві українській мові звуки, що входять до складу, наприклад, фонетичних систем англійської, німецької, іспанської, французької та інших мов, замінюють близькими до них українськими голосними чи приголосними. Проте цей процес досить складний, він часто породжує хитання або й помилки у виборі українського відповідника чи фонетичні варіанти деяких неолексем.

А.Г. Гудманян, зокрема, застерігав, що поява варіантів є закономірністю для фонографічного (фонетико-ортографійного) освоєння чужомовних одиниць. На початковому етапі адаптації слова іншомовного походження набувають варіативності у звучанні та ортографійному оформленні в мові, що їх запозичує. Уходження неологізму до нової мовної системи супроводжується вибором способу запозичення (транслітерації чи транскрипції), переходом від латинської графіки до кирилиці. Цей період може бути досить тривалим у часі і почасти збігається з набуванням новою лексемою граматичних категорій мови-реципієнта (Гудманян, 1999а, с. 73).

Українські мовознавці, попри кодифіковані у правописі норми передавання слів іншомовного походження, неоднаково визначали раніше та й визначають тепер правила пристосування іншомовних слів до норм української літературної мови. Зосібна, А.Г. Гудманян уважав, що англійський монограф *g*, який позначає фонему /g/, варто передавати українською буквою *г* (Гудманян, 1999б, с. 178). У цьому він убачав сприятливі умови для відродження літери *г*, яка має посісти чільне місце в українській абетці (там само). І саме такий спосіб використовували перекладачі до середини 30-х років ХХ ст., бо за «Українським правописом» 1929 року «чуже *g*» у новозапозичених словах треба було передавати буквою *г* (Український правопис, 1929, с. 64): *гума, гірлянда, диригент, лінгвіст*.

На потребі розмежовувати звуки [r] і [r̥] у запозиченнях відповідно до вживання їх у мові-джерелі наголошувала також К.Г. Городенська, тому що «українська мова, подібно до германських, романських та інших мов,

має окремі фонemi /г/ і /г/. Наслідком нехтування цієї особливості фонологічної системи української літературної мови є непослідовне передавання звука [г] у нових лексичних запозиченнях: його відтворюють або за допомогою літери г відповідно до норми чинного українського правопису, або за допомогою літери г відповідно до зазначеної фонологічної риси та особливості української графіки про симетричне, однозначне співвідношення між буквами і звуками, адже звук [г] мав і тепер має окрему літеру для його позначення — літеру г» (Городенська, 2009, с. 5—6).

Згідно із чинним «Українським правописом» звук [г] та близькі до нього звуки, позначені на письмі буквою г, в українській мові звичайно передаємо буквою г: *авангард, агітація, генерал, гламур* та ін. Буквою г позначаємо звук [г] у давнoзапозичених загальних назвах, таких як *ганок, гатунок, гвалт, грати, ґрунт* та ін. (Український правопис, 2019, с. 156).

У сучасних українських інформаційних виданнях ті самі новозапозичені лексеми із звуком [г] пишуть або з г, або з г. Таке передавання цього звука в загальних назвах породжує, на думку деяких дослідників, фонетичні варіанти (Гудманян, 1999б; Прийма, 2024). Проте немає підстав вважати їх фонетичними варіантами, насправді це вияви непослідовного передавання звука [г] у тому самому слові. Наприклад, у словах *гаджет* (англ. gadget) і *гайд* (англ. guid) за правилами чинного «Українського правопису» звук [г], позначений на письмі буквою г, потрібно передавати фарингальним звуком [г], позначеним графічно буквою г. Але в газетних публікаціях цей звук передають і через г, і через г, пор.: *До Міжнародного дня музеїв вінницькі музейники вирішили скреативити і дістали з фондів цікаві предмети фото-відео-аудіо техніки XIX—XX століття, які на сьогодні фактично може замінити один сучасний гаджет* (День, 15.05.2023) і *У період суперкризи та карантину надзвичайно важливо тримати вектор прогресу та справедливості, боротися за них, обстоювати їх не через гаджети, а спільно в реальності* (Новини Полтавщини, 05.08.2023); *Гайд чемпіонатом світу зі спортивної гімнастики: коли та де дивитися, як Україна боротиметься за олімпійські ліцензії* (Трибуна, 31.09.2023) і *Гайд з велоодягу: як обрати та носити* (Велопланета, 31.09.2023).

Ще одним прикладом непослідовного освоєння іншомовних лексем у системі консонантизму є плутанина в передаванні англійського звука [h]. Згідно із сучасною правописною нормою української літературної мови цей звук треба позначати здебільшого буквою г, пор. у словах *гандбол, гербарій, гінді* та ін. (Український правопис, 2019, с. 156). Проте під впливом російської традиції передавання цього звука в українську мову вже проникли і, на жаль, закріпилися неправильно фонетично освоєні слова, у яких цей чужомовний звук позначено літерою х: *хакер, хантер, хостел* і под. Так їх зафіксовано навіть у деяких сучасних словниках української мови (Бибик, Сюта, 2005, с. 587; Туровська, Василькова, 2008, с. 264; Белей, Гончаренко, Ківу, Олександрук, 2022, с. 301). Саме тому одні українські засоби масової комунікації звук [h] і в давніших, і в новітніх запозиченнях передають буквою х, а інші — буквою г, пор.: *Україна передала ФБР*

хакера-втікача (Суспільне, 21.11.2019) і *Вночі на 14 січня гакери здійснили масштабну атаку на українські урядові сайти, а також державний портал «Дія»* (Збруч, 14.01.2022); *Навіщо студентам, розробникам, молодим інженерам і просто любителям космосу долучатися до космічних хакатонів?* (Спека Медіа, 06.10.2023) і *Відбувся дводенний гакатон в рамках проекту «Інновації для системи БПД»* (Pravokator, 26.04.2021); *УНІАН ділиться лайфхаками, чим змастити взуття, щоб не ковзало, або як його модифікувати* (УНІАН, 20.11.2023) і *Що робити, щоб не натерти ноги новим взуттям: корисні поради та лайфхаки* (ТСН, 15.08.2023); *За ініціативи Veterans Hub Odesa ветерани та члени їхніх родин мають змогу стати учасниками онлайн-зустрічі «Психологічні аспекти відновлення ветеранів» за участі стейкхолдерів* (Армія Inform, 24.03.2021) і *Спільнота справді багато зробила і продемонструвала зацікавленість головного стейкхолдера — суспільства* (Суспільне, 09.02.2023).

Уживання ненормативного звука [x] досі переважає в давніших та новозапозичених словах, попри те що воно порушує фонетичну норму чинного «Українського правопису» (Український правопис, 2019, с. 156).

У передаванні голосних звуків домінує порушення норми про вживання букви **и** в загальних назвах після **д, т, з (дз), с, ц, ж (дж), ч, ш, р** перед наступним приголосним (крім **й**) (правило «дев'ятки»), оскільки багато хто пише і замість нормативної **и**: *стрім, стрімити, стрімінговий* (замість *стрим, стримити, стримінговий*), *скріншот* (замість *скриншиот*), *сторітелінг* (замість *сторителінг*). Напр.: *Meta представила окуляри зі штучним інтелектом, які можуть робити Facebook-стріми* (Укрінформ, 28.09.2023); *Адже можна не просто стрімити ігри, а влаштовувати додаткові випробування* (DEV, 16.09.2022); *Усі, хто не встиг сходити до кінотеатру на показ фільму, зможуть переглянути його на стрімінговій платформі* (Гвара Медіа, 06.06.2023); *Чи можете ви побачити, хто зробив скріншот вашої історії чи публікації в Instagram?* (TechUkraine, 24.11.2022); *Сторітелінг — це про розповідь у найширшому значенні* (Гвара Медіа, 18.09.2020).

Але в деяких українських засобах масової комунікації ці лексеми оформляють і відповідно до чинної правописної норми, напр.: *Тут проходять стріми кіберспортивних турнірів, справжніх знаменитостей та любителів ігор* (Імена Блог, 23.05.2019); *Стримінгова платформа транслює для конкретного користувача обраний ним контент, без потреби вантажити його на свій девайс* (Базилік Медіа, 05.12.2019).

У різних публікаціях фіксуємо також непослідовне передавання англійського відкритого звука [æ] українськими звуками [a] та [e] (на письмі букви **а** та **е**) у новозапозичених словах, пор.: *айпад* і *айпед*, *геймппад* і *геймпед*, *тачпад* і *тачпед*. Це спричинено тим, що, наприклад, англізм *iPad* одні передають в апелятивній формі як *айпад* (через транслітерування), інші — як *айпед* (через транскрибування, як у мові-джерелі — [aɪpæd]). Пор.: *Чи можна заряджати айфон / айпад зарядкою від MacBook?* (ICOOLA, 17.07.2023) і *Айфони та айпеди мають до десятка депутатів обласної ради* (Прочерк, 09.01.2012). Навіть у тому самому джерелі іноді вжи-

вають і айпад, і айпед, напр.: *У той же час з'ясувалось, що айпади і айфони неможливо використовувати для цих потреб поліції... Як розказав спеціаліст з розробки мобільних додатків Максим Склярів, програма «LIS-M» розроблена для системи андроїд, і запустити її на айфоні чи айпеді неможливо* (Сайт міста Конотоп, 22.22.2016).

Англійський звук [æ], якому на письмі відповідає англійська буква **a**, відповідно до чинного «Українського правопису» звичайно передаємо українською буквою **a**: *макінтош, спам, хакер, чат* (Український правопис, 2019, с. 162). А.Г. Гудманян також наголошував, що основним графічним варіантом фонем /æ/ є монограф **a** (Гудманян, 1999а, с. 261). Але за традицією цей звук англійської мови передаємо через **e** в таких словах, як *бізнесмен, менеджер* (Український правопис, 2019, с. 163).

Останнім часом в медійних текстах натрапляємо на вживання букв **e** або **a** в новозапозиченій лексемі *омбудсмен / омбудсман*, пор.: *Дитячий омбудсмен Кулеба госпіталізований після серйозної ДТП* (Суспільне, 24.11.2019) і *У зверненні Чернівецької облради щодо захисту сім'ї є ознаки дискримінації — Омбудсман* (Суспільне, 26.11.2019).

Таке непослідовне передавання [æ] можна пояснити непорозумінням, із якої мови запозичили цей неологізм — зі шведської (мови-джерела) чи з англійської (мови-посередника). Лексема *ombudsman* походить зі шведської і звучить у ній як *омбудсман*, а в англійській мові — як *омбудсмен*. Оскільки в українській мові маємо в активному вжитку слова, запозичені з англійської — *бізнесмен, спортсмен, бармен, конгресмен, джазмен*, то за аналогією до них потрібно вживати й *омбудсмен*. Проте вважаємо, що це питання ще потребує додаткового вивчення.

Сучасна українська мовна практика засвідчила також непослідовне передавання англізму *donate*, який подають або як *донат* (через транслітерування), або як *донецит* (через транскрибування — [dɔneɪt]). Пор.: *Голосували грошима: для цього комік відкрив дві банки для донатів. Трек «Просто скинь донат», що зібрав за лічені години пів мільйона гривень, перевернув уявлення про об'єми, швидкість і подачу зборів, говорить стендап-комік Сергій Ліпко* (Форбс Україна, 14.07.2023) і *Купити російське місто — зробити донецит. Запустили ще одну платформу для підтримки України* (The Village Ukraine, 14.03.2023). У цьому запозиченні англійська буква **a** позначає дифтонг [ei]. Згідно з фонетичною нормою чинного «Українського правопису» англійський дифтонг [ei] звичайно передаємо, імітуючи його звучання в мові-оригіналі, тобто через **ей**, наприклад *гейм* (Український правопис, 2019, с. 162). Передавання дифтонга [ei] однією літерою: **a** чи **e** — не відображає основну особливість системи фонем англійської мови — наявність дифтонгів (Гудманян, 1999а, с. 328). З огляду на це нормативним вважаємо освоєння *донецит*.

Аналогічна ситуація склалася в засобах масової комунікації із запозиченням, яке подають по-різному: *бейгл, байгель, багель* на позначення «випічки у формі бублика з начинкою». Пор.: *Бейгл (байгель, багель) — це булочка-бублик із різноманітними начинками: з лососем, індичкою, авокадо*

та іншими (Конкурент, 24.02.2021); *Зараз у кафе пропонують бейгли, які випікають самостійно* (Хмарочос, 28.05.2024).

Англійська буква **a** у слові *bagle* позначає дифтонг [ei], і за чинним українським правописом його потрібно писати *бейгл*. Інші двоє так званих освоєнь — *байгель*, *багель* — суперечать фонетичній нормі передавання цього дифтонга.

Про недотримання норми передавання дифтонга [ei] в українській мові свідчить і раніше запозичене з англійської мови слово *baby*. Воно вже узвичаєне в українському вжитку як *бебі* [напр.: *У Нідерландах зафіксували бебі-бум через локдаун* (Суспільне, 18.11.2021)], тобто цей дифтонг у ньому передано через **e** замість нормативного **ей**. Зваживши на зазначену норму, запозичення треба писати й вимовляти як *бейбі*, що зафіксували деякі періодичні видання, напр.: *У парку природи «Беремицьке» на Чернігівщині — бейбі-бум* (Челайн, 10.05.2023). На жаль, у чинному «Українському правописі» подано лексему *бебібум* з голосним [e], позначеним на письмі буквою **e** (Український правопис, 2019, с. 162). Такі порушення негативно впливають на освоєння нових слів, що з'являються в масмедійному дискурсі.

Окрім відзначеного порушення в передаванні англійського дифтонга [ei] логічно постає ще важливіше запитання, чи потрібно запозичувати лексеми *бейбі*, *донець*, *бейгл*, коли маємо українські літературні відповідники *дитина*, *пожертва*, *бублик*.

Отже, у фонетичному освоєнні новітніх запозичень, попри чітко сформульовані в чинному «Українському правописі» 2019 року норми передавання голосних і приголосних звуків та звукосполучень, зокрема й дифтонгів, досі спостерігаємо непослідовності в позначенні приголосних звуків [g] і [h], у вживанні голосного звука [и] після дев'ятох приголосних [д], [т], [з (дз)], [с], [ц], [ж (дж)], [ч], [ш], [р] перед наступним приголосним, крім [й], та в передаванні звука [æ] і дифтонга англійської мови [ei], що зумовлено недотриманням фонетичних норм.

Перспективу свого дослідження вбачаємо в подальшому докладному вивченні фонетичного освоєння нових іншомовних слів в українській мовній практиці відповідно до фонетичних норм і традицій вимови приголосних і голосних в українській літературній мові. Окреме завдання — визначити доцільність / недоцільність кожного новітнього лексичного запозичення в лексичній системі української літературної мови.

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ

Армія Inform, 24.03.2021 — Онлайн-зустріч із стейкхолдерами: обговорюватимуть проблеми ветеранів АТО/ООС. (2021). *Армія Inform*. <http://surl.li/eqzfni> (дата звернення: 23.11.2023).

Базилік Медіа, 05.12.2019 — Наші користувачі не одразу розуміли, як і навіщо платити за контент. Історія директора з маркетингу та стратегії MEGOGO. (2019). *Bazilik Media*. <http://surl.li/txlft> (дата звернення: 12.10.2023).

Велопланета, 31.09.2023 — Гайд з велоодягу: як обрати та носити. (2023). *Велопланета*. <http://surl.li/npsvkq> (дата звернення: 12.10.2023).

Гвара Медіа, 06.06.2023 — Український «Памфір» з 22 червня буде доступний на Netflix. (2023). *Гвара Медіа*. <http://surl.li/urcsze> (дата звернення: 12.10.2023).

Гвара Медіа, 18.09.2020 — Суперсила сторітелінгу: конспект тренінгу Тані Поставної. (2020). *Гвара Медіа*. <http://surl.li/ztktju> (дата звернення: 12.10.2023).

День, 15.05.2023 — У Вінниці розгорнули оригінальну експозицію призабутих предметів з минулого «Життя без смартфона». (2023). *День*. <http://surl.li/gbxuzj> (дата звернення: 29.07.2023).

Збруч, 14.01.2022 — «За Волинь, за ОУН-УПА, за Галичину»: гакери атакували урядові сайти. (2022). *Збруч*. <http://surl.li/dgqstb> (дата звернення: 12.10.2023).

Імена Блог, 23.05.2019 — Як стати стримером та що для цього потрібно. (2019). *Імена Блог*. <http://surl.li/yoosou> (дата звернення: 12.10.2023).

Конкурент, 24.02.2021 — На фудкорті «Променя» з'явилася нова страва — бейгл. (2021). *Конкурент*. <http://surl.li/lvqhjw> (дата звернення: 15.09.2024).

Новини Полтавщини, 05.08.2023 — У Полтаві відбулася студентська республіка. (2023). *Новини Полтавщини*. <http://surl.li/zxdinm> (дата звернення: 09.09.2023).

Прочерк, 09.01.2012 — Айфони та айпеди мають до десятка депутатів обласної ради. (2012). *Прочерк*. <http://surl.li/gvrpmb> (дата звернення: 12.10.2023).

Сайт міста Конотоп, 22.22.2016 — Поліція отримала гаджети, на які претендували сироти та інваліди (2016). *05447 Сайт міста Конотоп*. <http://surl.li/jjusuh> (дата звернення: 12.10.2023).

Спека Медіа, 06.10.2023 — Всесвітні космічні хакатони в Україні: для чого та для кого їх проводять. (2023). *Спека Медіа*. <http://surl.li/cnsdur> (дата звернення: 12.10.2023).

Суспільне, 21.11.2019 — Україна передала ФБР хакера-втікача. (2019). *Суспільне*. <http://surl.li/aodpqr> (дата звернення: 12.10.2023).

Суспільне, 24.11.2019 — Дитячий омбудсмен Кулеба госпіталізований після серйозної ДТП. (2019). *Суспільне*. <http://surl.li/rmpnpt> (дата звернення: 12.10.2023).

Суспільне, 26.11.2019 — На Харківщині працюватиме бізнес-омбудсмен. (2019). *Суспільне*. <http://surl.li/escxnr> (дата звернення: 12.10.2023).

Суспільне, 18.11.2021 — У Нідерландах зафіксували бебі-бум через локдауни. (2021). *Суспільне*. <http://surl.li/xrxxki> (дата звернення: 15.09.2024).

Суспільне, 09.02.2023 — «За нами не залишають права на правоту». Велике інтерв'ю з Оленою Гончарук. *Суспільне*. (2023). <http://surl.li/rbkwba> (дата звернення: 23.11.2023).

Трибуна, 31.09.2023 — Гайд чемпіонатом світу зі спортивної гімнастики: коли та де дивитися як Україна боротиметься за олімпійські ліцензії. (2023). *Трибуна*. <http://surl.li/xuhvra> (дата звернення: 12.10.2023).

ТСН, 15.08.2023 — Візьміть на замітку: популярні б'юті лайфгаки з ТікТок. (2023). *ТСН*. <http://surl.li/todxur> (дата звернення: 23.11.2023).

Укрінформ, 28.09.2023 — Мета представила окуляри зі штучним інтелектом, які можуть робити Facebook-стріми. (2023). *Укрінформ*. <http://surl.li/dzzyam> (дата звернення: 12.10.2023).

УНІАН, 20.11.2023 — Лайфхак з капроновими колготами та суперклеєм: взуття не ковзатиме по снігу. (2023). *УНІАН*. <http://surl.li/xhfnwr> (дата звернення: 23.11.2023).

Форбс Україна, 14.07.2023 — «Просто скинь донат». Стендапер Василь Байдак із дружиною зібрали близько 15 млн грн за допомогою гумору абсурду. Як виглядає їхня лабораторія благодійності. (2023). *Forbes Ukraine*. <http://surl.li/vrdzps> (дата звернення: 12.10.2023).

Хмарочос, 28.05.2024 — На Подолі відкривається кафе з бейглами та кабінетом психологічної допомоги. (2024). *Хмарочос*. <http://surl.li/xnphjg> (дата звернення: 15.09.2024).

- Челайн, 10.05.2023** — У парку природи «Беремицьке» на Чернігівщині — бейбі-бум. (2023). *Челайн*. <http://surl.li/inucks> (дата звернення: 15.09.2024).
- DEV, 16.09.2022** — Гайд для майбутніх стрімерів. (2022). *DEV*. <http://surl.li/kmmwrm> (дата звернення: 12.10.2023).
- ICOOLA, 17.07.2023** — Чи можна заряджати айфон/айпад зарядкою від MacBook? (2023). *ICOOLA*. <http://surl.li/wdrpau> (дата звернення: 12.10.2023).
- Pravokator, 26.04.2021** — Відбувся дводенний гакатон в рамках проекту «Інновації для системи БПД». (2021). *Pravokator*. <http://surl.li/ibishh> (дата звернення: 12.10.2023).
- TechUkraine, 24.11.2022** — Чи можете ви побачити, хто зробив скріншот вашої історії чи публікації в Instagram? (2022). *TechUkraine*. <http://surl.li/svxrbp> (дата звернення: 12.10.2023).
- The Village Ukraine, 14.03.2023** — Купити російське місто — зробити донейт. Запустили ще одну платформу для підтримки України. (2023). *The Village Ukraine*. <http://surl.li/qenjdt> (дата звернення: 12.10.2023).

ЛІТЕРАТУРА

- Архипенко Л.М. (2005). *Іншомовні лексичні запозичення в українській мові: етапи і ступені адаптації (на матеріалі англїцизмів у пресі кінця ХХ — початку ХХІ ст.)* [автореф. дис. ... канд. філол. наук]. Харків.
- Белей Л., Гончаренко А., Ківу М., Олександрук І. (2022). *Словник новітніх англїзмів*. Київ: Наукова думка.
- Бибик С.П., Сютя Г.М. (2005). *Словник іншомовних слів: тлумачення, словотворення та слововживання*. Харків: Фоліо.
- Городенська К.Г. (2009). Нові запозичення і новотвори на тлі фонетичної і словотвірної підсистем української літературної мови. *Українська термінологія і сучасність*, 8, 3—9.
- Городенська К.Г. (2011). Соціолінгвістичні аспекти граматичного освоєння нових запозичень в українській літературній мові. *Наукові записки Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Проблеми гуманітарних наук*, 26, 4—13.
- Гудманян А.Г. (1999а). *Чужомовна пропріальна лексика у фонографічній системі української мови: у 3 к.* Книга 1: Теоретичні аспекти. Ужгород.
- Гудманян А.Г. (1999б). *Чужомовна пропріальна лексика у фонографічній системі української мови: у 3 кн.* Книга 2: Орфографічні правила передачі. Ужгород.
- Кислюк Л.П. (2017). Освоєння англїзмів в українській інтернет-комунікації. *Термінологічний вісник*, 4, 245—252.
- Клименко Н.Ф., Карпіловська Є.А., Кислюк Л.П. (2008). *Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі*. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго.
- Корунець І.В. (2014). *Порівняльна типологія англїської та української мов: навчальний посібник*. Вінниця: Нова Книга.
- Мазурик Д.В. (2002). *Інноваційні процеси в лексичній сучасній українській літературній мові (90-і роки ХХ ст.)* [дис. ... канд. філол. наук]. Львів.
- Прийма Л.Ю. (2024). *Граматичне освоєння англїських запозичень в українській мові початку ХХІ століття* [дис. ... докт. філософії]. Полтава.
- Рудакова Т.М. (2013). Принципи засвоєння неозапозичень в українській літературній мові: орфографічна адаптація. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Філологічні науки*, 1, 129—135.
- Сергеева Г.А. (2015). Фонетичне освоєння англїзованих запозичень в українській правничій термінології. *Науковий Вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*, 71, 50—53.
- Сімонок В.П. (2016). Запозичена лексика в українській мовній картині світу. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Перекладознавство та міжкультурна комунікація*, 2, 96—102.

- Скибицька Н.В. (2014). Новотвори англійськомовного інформаційного простору як цілісні і розчленовані номінації. *Мовні і концептуальні картини світу*, 50(2), 376—382.
- СТИШОВ О.А. (2003). *Динамічні процеси в лексико-семантичній системі та словотворі української мови кінця ХХ ст. (на матеріалі мови засобів масової інформації)* [дис. ... докт. філол. наук]. Київ.
- Туровська Л.В., Василькова Л.М. (2008). *Нові слова та значення: словник*. Київ: Довіра.
- Український правопис*. (1929). Київ: Держ. вид-во України.
- Український правопис*. (2019). Київ: Наукова думка.
- Фурса В.М. (2005). *Семантико-граматичне та словотвірне освоєння невідмінюваних імен*. Київ: Ін-т української мови НАН України.

Статтю отримано 11.10.2024

LEGEND

- Армія Inform, 24.03.2021** — Online meeting with stakeholders: the problems of veterans of the ATO/JFO. (2021). *Armia Inform*. Retrieved November 11, 2023 <http://surl.li/eqzfni> (in Ukrainian).
- Базилік Медіа, 05.12.2019** — Our users did not immediately understand how and why to pay for the content. History of the Director of Marketing and Strategy MEGOGO. (2019). *Bazilik Media*. Retrieved October 12, 2023 <http://surl.li/txlfpt> (in Ukrainian).
- Велопланета, 31.09.2023** — Cycling clothing guide: how to choose and wear. (2023). *Veloplaneta*. Retrieved October 12, 2023 <http://surl.li/npsvkq> (in Ukrainian).
- Гвара Медіа, 06.06.2023** — From June 22, Ukrainian “Pamfir” will be available on Netflix. (2023). *Gvara Media*. Retrieved October 12, 2023 <http://surl.li/upccke> (in Ukrainian).
- Гвара Медіа, 18.09.2020** — The superpower of storytelling: notes of Tanya Postovnaya's training. (2020). *Gvara Media*. Retrieved October 12, 2023 <http://surl.li/ztktju> (in Ukrainian).
- День, 15.05.2023** — An original exhibition of forgotten objects from the past “Life without a smartphone” was opened in Vinnytsia. (2023). *Den*. Retrieved July 29, 2023 <http://surl.li/gbxyzj> (in Ukrainian).
- Збруч, 14.01.2022** — “For Volyn, for OUN-UIA, for Galicia”: hackers attacked government websites. (2022). *Zbruch*. Retrieved October 12, 2023 <http://surl.li/dgqstb> (in Ukrainian).
- Імена Блог, 23.05.2019** — How to become a streamer and what it takes. (2019). *Імена Блог*. Retrieved October 12, 2023 <http://surl.li/yoosou> (in Ukrainian).
- Конкурент, 24.02.2021** — A new dish has appeared at the “Promin” food court — a bagel. (2021). *Konkurent*. Retrieved September 15, 2024 <http://surl.li/lvqhjw> (in Ukrainian).
- Новини Полтавщини, 05.08.2023** — A student republic was held in Poltava. (2023). *Novyny Poltavshchyny*. Retrieved September 09, 2023 <http://surl.li/zxdinm> (in Ukrainian).
- Прочерк, 09.01.2012** — Up to ten deputies of the regional council have iPhones and iPads. (2012). *Procherk*. Retrieved October 12, 2023 <http://surl.li/gvpumb> (in Ukrainian).
- Сайт міста Конотоп, 22.22.2016** — The police received gadgets claimed by orphans and disabled (2016). *05447 Site of Konotop town*. Retrieved October 12, 2023 <http://surl.li/jjucuh> (in Ukrainian).
- Спека Медіа, 06.10.2023** — World space hackathons in Ukraine: why and for whom they are held. (2023). *Speka Media*. Retrieved October 12, 2023 <http://surl.li/cnsdyp> (in Ukrainian).
- Суспільне, 21.11.2019** — Ukraine has extradited a fugitive hacker to the FBI. (2019). *Suspilne*. Retrieved October 12, 2023 <http://surl.li/aodpqm> (in Ukrainian).
- Суспільне, 24.11.2019** — Children’s ombudsman Kuleba was hospitalized after a serious road accident. (2019). *Suspilne*. Retrieved October 12, 2023 <http://surl.li/pmpnut> (in Ukrainian).

- Суспільне, 26.11.2019** — A business ombudsman will work in Kharkiv region. (2019). *Suspilne*. Retrieved October 12, 2023 <http://surl.li/ecxntp> (in Ukrainian).
- Суспільне, 18.11.2021** — A baby boom was recorded due to lockdown in the Netherlands. (2021). *Suspilne*. Retrieved September 15, 2024 <http://surl.li/xpxxki> (in Ukrainian).
- Суспільне, 09.02.2023** — “We are deprived of the right to justice”. A big interview with Olena Honcharuk. (2023). *Suspilne*. Retrieved November 23, 2023 <http://surl.li/rbkwba> (in Ukrainian).
- Трибуна, 31.09.2023** — Guide to the World Gymnastics Championships: when and where to watch Ukraine compete for Olympic licenses. (2023). *Trybuna*. Retrieved October 12, 2023 <http://surl.li/xyhvpa> (in Ukrainian).
- ТСН, 15.08.2023** — Take a note: popular beauty hacks from TikTok. (2023). *TSN*. Retrieved November 23, 2023 <http://surl.li/todxur> (in Ukrainian).
- Укрінформ, 28.09.2023** — Meta introduced artificial intelligence glasses that can do Facebook streams. (2023). *Ukrinform*. Retrieved October 12, 2023 <http://surl.li/dzzyam> (in Ukrainian).
- УНІАН, 20.11.2023** — Life hack with nylon tights and super glue: shoes will not slide in the snow. (2023). *UNIAN*. Retrieved November 23, 2023 <http://surl.li/xhfnwp> (in Ukrainian).
- Форбс Україна, 14.07.2023** — “Just drop a donation”. Stand-up artist Vasyl Baidak and his wife collected about 15 million hryvnias with the help of absurd humor. What their charity lab looks like. (2023). *Forbes Ukraine*. Retrieved October 12, 2023 <http://surl.li/vrdzps> (in Ukrainian).
- Хмарочос, 28.05.2024** — A cafe with bagels and a psychological help office is opening in Podil. (2024). *Khmarochos*. Retrieved September 15, 2024 <http://surl.li/xnphjg> (in Ukrainian).
- Челайн, 10.05.2023** — There is a baby boom in the “Beremyske” nature park in Chernihiv region. (2023). *Cheline*. Retrieved September 15, 2024 <http://surl.li/inucks> (in Ukrainian).
- DEV, 16.09.2022** — Guide for future streamers. (2022). *DEV*. Retrieved October 12, 2023 <http://surl.li/kmmwrm> (in Ukrainian).
- ICOOLA, 17.07.2023** — Is it possible to charge an iPhone/iPad with a MacBook charger? (2023). *ICOOLA*. Retrieved October 12, 2023 <http://surl.li/wdrpau> (in Ukrainian).
- Pravokator, 26.04.2021** — A two-day hackathon was held as part of the project “Innovations for the system of free legal aid”. (2021). *Pravokator*. Retrieved October 12, 2023 <http://surl.li/ibishh> (in Ukrainian).
- TechUkraine, 24.11.2022** — Can you see who took a screenshot of your Instagram story or post? (2022). *TechUkraine*. Retrieved October 12, 2023 <http://surl.li/svxrbp> (in Ukrainian).
- The Village Ukraine, 14.03.2023** — To buy a Russian city — to make a donation. Another platform was launched to support Ukraine. (2023). *The Village Ukraine*. Retrieved October 12, 2023 <http://surl.li/qenjdt> (in Ukrainian).

REFERENCES

- Arkhyenko, L.M. (2005). *Foreign lexical borrowings in the Ukrainian language: stages and degrees of adaptation (on the material of anglicisms in the press of the late 20th — early 21st centuries)* [Autoref. Dis. Cand. Philol. Science]. Kharkiv (in Ukrainian).
- Belei, L., Honcharenko, A., Kivu, M., & Oleksandruk, I. (2022). *Dictionary of the latest anglicisms*. Kyiv: Naukova dumka (in Ukrainian).
- Bybyk, S.P., & Siuta, H.M. (2005). *Dictionary of foreign words: Interpretation, word formation and word usage*. Kharkiv: Folio (in Ukrainian).

- Fursa, V.M. (2005). *Semantic-grammatical and word-forming learning of indeclinable nouns*. Kyiv: Instytut ukrainskoi movy NAN Ukrainy (in Ukrainian).
- Gudmanian, A.G. (1999a). *Foreign proper vocabulary in the phonographic system of the Ukrainian language: in 3 books*. Book 1: Theoretical aspects. Uzhhorod (in Ukrainian).
- Gudmanian, A.G. (1999b). *Foreign proper vocabulary in the phonographic system of the Ukrainian language: in 3 books*. Book 2: Spelling rules of transmission. Uzhhorod (in Ukrainian).
- Horodenska, K.H. (2009). New borrowings and innovations against the background of the phonetic and word-forming subsystems of the Ukrainian literary language. *Ukrainian terminology and modernity*, 8, 3—9 (in Ukrainian).
- Horodenska, K.H. (2011). Sociolinguistic aspects of the grammatical development of new borrowings in the Ukrainian literary language. *Scientific notes of Drohobych Ivan Franco State Pedagogical University. Problems of humanitarian sciences*, 26, 4—13 (in Ukrainian).
- Klymenko, N.F., Karpilovska, Ye.A., & Kysliuk, L.P. (2008). *Dynamic processes in the modern Ukrainian lexicon: Monograph*. Kyiv: Vydavnychi dim Dmytra Buraho (in Ukrainian).
- Korunets, I. (2014). *Comparative typology of English and Ukrainian languages*. Vinnytsa: Nova knyha (in Ukrainian).
- Kysliuk, L.P. (2017). Adaptation of anglicisms in Ukrainian internet communication. *Terminological bulletin*, 4, 245—252 (in Ukrainian).
- Mazuryk, D.V. (2002). *Innovative processes in the vocabulary of the modern Ukrainian literary language (90s of the 20th century)* [Autoref. Dis. Cand. Philol. Science]. Lviv (in Ukrainian).
- Pryima, L.Yu. (2024). *Grammatical Adaptation of English Borrowings in the Ukrainian Language at the Beginning of the 21st c.* [Autoref. Dis. Doct. Philosophy]. Poltava (in Ukrainian).
- Rudakova, T.M. (2013). Principles of assimilation of neo-borrowings in the Ukrainian literary language: orthographic adaptation. *Scientific notes of Nizhyn Mykola Hohol State University. Philological sciences*, 1, 29—135 (in Ukrainian).
- Serheieva, H.A. (2015). Phonetic adaptation of English loan words in Ukrainian legal terminology. *Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Series: Philology*, 71, 50—53 (in Ukrainian).
- Simonok, V.P. (2016). Borrowed vocabulary in the Ukrainian language picture of the world. *Scientific Bulletin of Kherson State University. Series: Translation studies and intercultural communication*, 2, 96—102 (in Ukrainian).
- Skybytska, N.V. (2014). Novelties of the English-language information space as integral and fragmented nominations. *Linguistic and conceptual pictures of the world*, 50(2), 376—382 (in Ukrainian).
- Styshov, O.A. (2003). *Dynamic processes in the lexical-semantic system and word formation of the Ukrainian language at the end of the 20th century (on the material of the language of mass media)* [Autoref. Dis. Doct. Philol. Science]. Kyiv (in Ukrainian).
- Turovska, L.V., & Vasykova, L.M. (2008). *New words and meanings: dictionary*. Kyiv: Dovira (in Ukrainian).
- Ukrainian orthography*. (1929). Kyiv: Derzhavne vydavnytstvo Ukrainy (in Ukrainian).
- Ukrainian orthography*. (2019). Kyiv: Naukova dumka (in Ukrainian).

Received 11.10.2024

Olesia Hordiienko, Graduate student in the Department of Grammar and Scientific Terminology
Institute of the Ukrainian Language of the National Academy of Sciences of Ukraine
4 Mykhailo Hrushevskiy St., Kyiv 01001, Ukraine
E-mail: lesiahordiienko@gmail.com
<https://orcid.org/0009-0003-9310-0667>

PHONETIC-GRAPHIC ADAPTATION
AND ORTHOGRAPHY OF NEW BORROWINGS
IN THE MODERN UKRAINIAN COMMUNICATION SPACE

The article highlights the main problems in the phonetic adaptation of the latest borrowed lexemes that have recently begun to enter or have already entered the Ukrainian communicative space. It has clarified the reasons for their inconsistent transmission to the mass media.

In phonetic adaptation, foreign consonants and vowels from the phonetic systems of English, German, Spanish, and French languages, are replaced with Ukrainian consonants and vowels that are phonetically close to them. However, this process is inconsistent and often leads to the appearance of phonetic variants of new lexemes.

The study presents a list of consonant and vowel sounds that often need to be corrected or more consistently adapted to the norms of Ukrainian orthography and orthoepy in modern written mass media discourse.

In the system of consonantism, the cases of inconsistent transmission in common names of sounds are analyzed: [g] is transmitted in writing by letters г and ґ (*гаджет* — *гаджет*, *гайд* — *гайд*); [h] is transmitted in writing by letters г and х (*гакатон* — *хакатон*, *лайфгак* — *лайфхак*, *стейхолдер* — *стейкхолдер*).

In the system of vocalism, the non-normative use of the letter и in common names after the letters д, т, з (дз), с, ц, ж (ж), х, ш, р before the next consonant (except й) was fixed in such words as *стрім* (instead *стрим*), *стрімити* (instead *стримити*), *стрімінговий* (instead *стримінговий*), etc.; inconsistent transmission of the English open vowel [æ] by the Ukrainian sounds [e] and [a] (letters е and а) in such words as *айнад* — *айнед*, *геймнад* — *геймнед*, *тачнад* — *тачнед*, *омбудсман* — *омбудсмен*; inconsistent adaptation of the English diphthong [ei], for example, *донейт* — *донат*, *бейгл* — *багел*.

It has been noted the correct transmission of the neo-borrowings in Ukrainian mass media according to the norms of the current Ukrainian spelling is still limited.

Keywords: *neo-borrowings, anglicisms, phonetic adaptation, transliteration, transcription.*